AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ TÜRK SANATI ve KÜLTÜRÜ UYGULAMA ve ARAŞTIRMA MERKEZİ
AYDIN ADNAN MENDERES UNIVERSITY TURKISH ART and CULTURE APPLICATION and RESEARCH CENTER

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ KÜLTÜR BAKANLIĞI MİLLİ AZERBAYCAN TARİHİ MÜZESİ
REPUBLIC OF AZERBAIJAN MINISTRY OF CULTURE AZERBAIJAN NATIONAL HISTORY MUSEUM

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ TÜRK EL SANATLARI ARAŞTIRMA ve UYGULAMA MERKEZİ
SELÇUK UNİVERSITY TURKISH HANDICRAFTS RESEARCH AND APPLICATION CENTER

KUZEY MAKEDONYA İLERİ ARAŞTIRMALAR MERKEZİ-ÜSKÜP
N. MACEDONIA CENTRE FOR ADVANCED RESEARCHES-SKOPJE

AZERBAYCAN MİLLİ İLİMLER AKADEMİSİ MİMARLIK ve GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
AZERBAIJAN NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES INSTITUTE OF ARCHITECTURE and FINE ARTS

ARNAVUTLUK ELBASAN "ALEKSANDËR XHUVANI" ÜNİVERSİTESİ
ALBANIA ELBASAN "ALEKSANDËR XHUVANI" UNIVERSITY

UKRAYNA SUMMY DEVLET ÜNİVERSİTESİ
UKRAINE SUMY STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY

ALMANYA TÜRKLERİN DÜNYASI ENSTİTÜSÜ
GERMANY INSTITUTE OF WORLD OF TURKS

İPEK YOLU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
SILK ROAD STRATEGIC STUDIES CENTER

AYDIN KÜLTÜR TURİZM DERNEĞİ
AYDIN CULTURE TOURISM ASSOCIATION

17. ULUSLARARASI
TÜRK SANATI, TARİHİ ve FOLKLORU KONGRESİ/SANAT ETKİNLİKLERİ

17. BEYNƏLXALQ
TÜRK SƏNƏTİ, TARİXİ VƏ FOLKLOR KONFERANSI/SƏNƏT FƏALİYYƏTLƏRİ

17. INTERNATIONAL
TURKIC ART, HISTORY and FOLKLORE CONGRESS / ART ACTIVITIES

"Akademik Naile VELİHANLI Armağanı
(In Honour of Academic Naile VELİHANLI)

05-07 Eylül (September) 2023
Bakü-AZERBAYCAN (Azerbaijan)

ISBN : 978-625-98701-1-3

17. ULUSLARARASI
TÜRK SANATI, TARİHİ ve FOLKLORU KONGRESİ/SANAT ETKİNLİKLERİ

Sayfa Tasarımı:

Dr. Ahmet AYTAÇ

Kapak Tasarımı:

Dr. Ahmet AYTAÇ

ISBN: 978-625-98701-1-3
ADÜ Yayın Numarası: 123

Kitapta Yer alan metinler, fotoğraf, resim, şekil ve çizimler, alıntı ile kaynakça sorumlulukları yazarlarına aittir.

Tüm hakları saklıdır. Copyright sahibinin izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının, elektronik, mekanik ya da fotokopi ile basımı, yayımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

Türkiye dışında 10 ülkeden 72, Türkiye'den 24 bildiri kitapta yer almaktadır.

BİR TASARIM ELEMANI OLARAK ÇANAKKALE-ÇAN İLÇESİ KİMLİĞİ VE SERAMİK TAKILARDA KULLANIMI

(AS A DESIGN ELEMENT CANAKKALE-CAN DISTRICT IDENTITY AND USE IN CERAMIC JEWELRY)

Tuba BATU[*]
Ece YÜCEL[**]

ABSTRACT

What characterizes cities is their local identities shaped by their natural and cultural values. This identity consists of many components, from food that carries the past and is constantly transferred to new generations, from cultural elements to music, from handicrafts to life stories, from the vegetation offered by the geography to the historical texture. In this study, Çanakkale-Çan district was selected and examined under the title of identity elements that make up cities, the identity elements of the district were separated and transformed into a design element. There are 9 neighborhoods and 65 villages in Çan district. During the visit to Etili Village, which has the largest population, it was determined that the village hosts two large ceramic factories, and that there are a total of 3 ceramic tile factories located in Çan center and Etili village. The ceramic material constraint to be used for the outputs of the project has been revealed within the scope of this data. The reason why the Çanakkale study area was narrowed and the data were collected in the Çan district is due to the fact that Çan is the place of duty of the coordinators and researchers. On the other hand, the fact that the ethnographic and natural elements of the Çan district have not been used in jewelry design until now has also been a factor as a result of the literature study. In the research, it has been determined that the natural wealth of Kaz Mountains, the historical richness of the Troas region and the cultural accumulation of the people living in Çan can be transformed into design elements. These items eventually became data that could be transformed into ceramic jewellery.

Keywords: Çanakkale, Çan, Ceramic, Jewelry

GİRİŞ

Tasarımcı, yeni bir nesne veya ürün ortaya koyarken bazı verilerden yola çıkar. Bu veriler bazen bir duygu, bir kavram ya da verili bir konu olabilir. Tasarlamak için bir plan oluşturma ve geliştirme sürecinde yol haritası çıkartmak için birtakım formüller vardır. Bu çalışmada seramik takı tasarımı hedefine ulaşmak için çıkılan noktada yerel kimlik öğelerinin kullanımı üzerine araştırma yapılmıştır. Çanakkale'nin Çan ilçesinin kimliğini oluşturan öğeler olarak tasarımın ana verileri olarak belirlenmiştir. Bu öğeleri ortaya çıkartmak ve tespit etmenin yanı sıra tasarımda kullanılabilir hale getirmek de sürecin önemli bir parçasıdır. Bu amaçla Çanakkale'nin Çan ilçesi kültürel ve coğrafi değerleri incelenmiş; etnografik ve doğal öğelerin takı tasarımında kullanılmasının olanakları araştırılmıştır. Bunun için de öncelikle ilçe hakkında bilgi toplanmıştır. Elde edilen bilgiler kategorize edilmiş, tasarıma dönüşme olanakları araştırılmıştır. Tasarım veri formu kullanılarak süreç kayıt altına alınmış ve takip edilebilir bir yapı oluşturulmaya gayret ediliştir. Turizm açısından bölgenin sahip olduğu kültürel değerlerin -ki buna Troas bölgesi de dahildir- öne çıkarılması, Çan'a ait desenlerin oluşturulması ve bunların yeni tasarımlara uygulanarak bölgeye gelen turistlere kalıcı bir hatıra olarak bir takı objesi sunmak, unutulmakta olan yöremizin folklorik değerlerinin çağdaş yorumlarla ekonomiye tekrar kazandırılması, yöremizde tekrar canlandırılmaya çalışılan seramik atölyeciliğinde ürün çeşitliliğinin arttırılması amaçlar arasındadır.

1. Çanakkale Çan İlçesi Kimlik Bileşenleri

1.1. Doğal Kimlik Bileşenleri

Çan ilçesi, Çanakkale ilinin iç kısımlarında yer alır. Çukur bir vadiye kurulmuş olup denizden yüksekliği 73 metredir. Çan ilçesinin toprakları genellikle engebelidir. Güneybatı bölümünde ilçenin en büyük yükseltisi Ağı Dağı vardır. En çukur yeri ise Kocabaş Çayının Biga ilçesi topraklarına geçtiği yerdir. İlçede genellikle Akdeniz iklimi hakimdir. Kuzey rüzgarları daha etkilidir (Güleç, 2008: 323).

1.1.1. Endemik Bitkiler

Ülkemizin coğrafyası itibariyle çok geniş bir bitkisel florası vardır. Bu bitkilerden 3500 kadarı endemiktir. Ülkemizin hemen hemen her bölgesinde endemik bitki türüne rastlamak mümkündür. Hatta bu bitkilerden bazıları bulundukları yöre adı ile literatüre geçmişlerdir (Avcı, 2004). Yörede yapılmış eski

[*] Doçent, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çan Meslek Yüksekokulu, El Sanatları Bölümü, Çanakkale,
[**] Öğr. Gör. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Yenice Meslek Yüksekokulu, El Sanatları Bölümü, Çanakkale,

çalışmalar ve tezlerden alının bilgiler ile gerçekleştirilen arazi çalışmaları sonuçları birleştirildiğinde Çan yöresi ekili ve kırsal alanlarının çok zengin bitki çeşitliliği içerdiği gözlenmiştir (Gönüz, 2008: 16). Çan yöresine yetişen, ekonomik ve tıbbi değeri olan bitkilerden bazıları şunlardır; Troya pancarı, Troya yüksük otu, Troya düğünçiçeği, Troya yayla çayı, Kazdağı uyuzotu, Kazdağı geveni, kazdağı mercangüşü, Kazdağı koyunkıranı, Eskimenderes sığırkuyruğu, yabani soğan, domuz kuyruğu, kekik, yabani sümbül, karahindiba, at kuyruğu, baldıran, sarı kantaron, ardıç, sütbeyaz orkide, gelincik. Bu bitkilerin birçoğu geleneksel halk ilacı olarak çeşitli hastalıkların tedavisinde yöre halkı tarafından kullanılmaktadır (Kılıçgün, 2008: 75-76). Çan yöresinde göknar, çam, kayın ve kavak hem doğal olarak yayılış göstermekte hem de kültür olarak yetiştirilebilmektedir (Gönüz, 2008: 15). Kazdağı göknarı, her zaman yeşil, iğne yapraklı, piramidal görünümlü birinci sınıf bir orman ağacıdır. 25-30 metreye kadar boylanabilir. Türkiye'nin endemik türlerinden biridir. Sadece Biga Yarımadası'nda, yoğun olarak da Kazdağları'nda yetişir. Diğer göknar türlerine göre daha hızlı büyür (Gönüz, 2008: 110). Kazdağı'na ait endemik bir tür olan kekik, yok olma tehlikesi yüksek olan bir bitkidir. Çiçeklenme zamanı Temmuz-Ağustos aylarıdır. Kazdağı, Kapıdağ mevkiinde kayalık yamaçlarda yoğun yayılış gösteren bu tür, Çanakkale Çan yöresinde de görülmekte, 1300 metre kot seviyesinde ve üzerinde yetişmektedir. Çiçek gövdeleri çok kısa olup ortalama 3cm boyundadır. Çiçek rengi morumsu, kırmızı renkli olan kekikler dört taç yapraklıdır. Kayalık yamaçlarda bir arada toplu şekilde yayılış gösterirler. Tabandan yapraklı olup yaprakları yoğun, yaprak boyları çiçek gövdeleriyle aynı boyda ya da daha kısadır. Yaprakları ince, tüylü olan bu türler çok yıllık otsu bitkilerdir (Arslan, 2012: 31). Türkiye genelinde çok çeşitli yüksük otu türleri görülebilmektedir. Çanakkale Çan yöresinde de görülen bu türün incelendiği zaman iki çeşit olduğu göze çarpmaktadır. Bu türlerden bir tanesi sadece Kazdağı çevresine aittir…Mayıs, haziran aylarında çiçeklenen yüksük otu kırmızımsı-kahverengi renklidir. Gövdesi uzundur, ortalama 50cm civarındadır. Çiçekleri çan şeklindedir ve salkım gibi üst üste sıralanmışlardır. Çiçeklerin iç kısımları kırmızı damarlı ve tüylüdür. Gövdenin tabanından itibaren yarısı yapraklardan diğer yarısı çiçeklerden oluşur. Taban yaprakları geniş ve gövde ara yaprakları mızraksı şekilde incedir (Arslan, 2012: 18). İlk örneği kaz dağlarından 1883 yılında Sintenis tarafından toplanmış endemik yüksük otu türü Digitalis Trojana (Troya yüksük otu) adını almıştır…Galanthus trojanus (Troya kardeleni) da adını Troas bölgesinin en ünlü kenti olan Troia'dan alan diğer bir bitkidir (Avcı, 2004: 41).

1.1.2. Yöreye Özgü Sebze ve Meyveler

Çanakkale yemek kültürünün lezzetlerini Çan mutfağında da görmekteyiz. Özellikle muhacir köylerindeki mutfak kültürü, yörede sıklıkla karşılaşılan lezzetleri oluşturmaktadır. Etli-sütlü çorbası, değişik sebze meyve turşuları ilçenin bilinen tatlarıdır. Özellikle yörede yetişen olgunlaşmamış ahlattan, fıçılarda yapılan ahlat turşusu meşhurdur (Çan Mutfak Kültürü, t.y.) Daha çok Çan ve Yenice ilçelerinin ormanlık alanlarında yetişen ıhlamur ağacının yaprak ve çiçekleri toplanıp kurutularak çeşitli gribal hastalıklara iyi gelen bitki çayının yapımında kullanılır. Civanperçemi, genellikle halk hekimliği uygulamalarında kullanılır, kaynatılarak çayı yapılır. Karaciğer, böbrek ve mide hastalıklarına iyi geldiğine inanılır (Yolcu, 2018: 68-69). Kaynatılarak çayı yapılan kantaronun şeker hastalığına ve mide rahatsızlıklarına iyi geldiği düşünülür. Yöre pazarlarında köylüler tarafından kurutularak demetlenmiş hali satılır. Romatizma hastalıklarında zeytinyağı içerisinde bekletilen kantaron çiçeği ağrılı yere sürülür…Birçok alt türü bulunan kekiğin yeşil hali salatalarda, kurutulmuş hali ise hemen tüm yemeklerde baharat olarak kullanılır. Halk hekimliğinde öksürük ve soğuk algınlığı tedavisinde kekik kaynatılarak suyu içilir (Yolcu, 2018: 70).

1.2. Tarihsel Kimlik Bileşenleri

Çanakkale ili ve çevresinin bölgelerarası geçiş özelliği yörenin değerlerine de yansımış; yazılı, sözlü, maddi ve manevi kültür (mesken tipleri, el sanatları, yemekler, halk oyunları, şive, şiir ve edebiyat) unsurlarının şekillenmesinde etkili olmuştur. Binlerce yılın birikimiyle oluşan kültürel oluşumların bu kadar dar alanda zengin farklılıklar içinde devam etmesi nadiren rastlanan bir durumdur. Coğrafi konumunun geçiş güzergahında olması ve binlerce yıldan bu yana birçok kültürün etkilemesiyle oluşan bu durum, doğal bir sentezlemenin sonucudur (Erten, 2006: 157). Çan'daki ilk iskân izlerine Karlıköy yakınlarında yer alan Karlı Dere sekilerindeki Taşlıtarla Mevkiinde elde edilen Orta Paleolitik Dönem'e tarihli buluntularda rastlanır ki bu buluntular aynı zamanda Kuzey Batı Anadolu'da bilinen 3 orta paleolitik yerleşmeden biridir (Özdoğan, 1990: 447). Yine Karlı Dere civarındaki Çalca Mevkii olarak adlandırılan yerde elde edilen buluntular ise, Epi-Paleolitik ile İlk Neolitik Dönem arasındaki (M.Ö. 8000- M.Ö. 5500) tarihine aittir (Özdoğan, 1990: 448). Çan'ın kuzey batısında bulunan Duman Köyü, gerek 1970'li yıllarda açılan bir mezar ve buluntularıyla gerekse kutsal alan ve kaya mezarlarıyla önemlidir (Küçükefe, 2008: 304). Arkeolojik buluntuların yoğunluğu bakımından bölgedeki önemli köylerden biri de Altıkulaç köyüdür…Köyün önemi 1999 yılında kaçakçılar tarafından kazılan Çingenetepe tümülüsü ve bu

tümülüste ele geçirilen Greko-Pers etkili boyalı latihin ortaya çıkmasından kaynaklıdır (Küçükefe, 2008: 305). Kızılelma Köyü Anıt Mezarı, Çan'ın güney batısında Bayramiç ve Yenice ilçelerine komşu ayrıca Strabon'un bahsettiği Troas'ın 3 önemli akarsuyundan biri olan Garanikos nehrinin kaynağının çıktığı Kotylos tepesine yakın bir yerdedir (Küçükefe, 2008: 306).

1.2.1. Troas Bölgesi

Bugün Biga Yarımadası olarak bilinen ve Anadolu'nun kuzeybatı köşesinde bulunan Çanakkale, antik çağ boyunca Troas olarak bilinmekteydi. Bölge sınırları içerisinde bulunan kaz Dağı zengin bitki örtüsü ve maden yatakları ile çağlar boyunca Troas bölgesinin önemli bir sembolü konumunda olmuştur. Avrupa ile Asya kıtaları arasında karayolu bağlantısı boğazın her iki yakasında bulunan onlarca liman kentlerle sağlanmış, bu liman kentlerinden iç kesimlere doğru bağlantı sağlayan antik yollar üzerinde önemli yerleşimler kurulmuştur. Kaz dağlarının sahip olduğu zengin bitki örtüsü, av hayvanlarının çeşitliliği, akarsu vadilerindeki tarıma uygun arazileriyle Paleolitik Çağdan başlayarak iskân edilmiştir (Tombul, 2015: 1-2). Antik Troas bölgesi; Çanakkale İli'nin Anadolu yakasındaki topraklarını, bir başka deyişle Biga Yarımadasını kapsar. Üç tarafı denizlerle çevrili olan bölge diğer yönde ise İda Dağı ve buradan doğup kuzey doğuya doğru kıvrılan Aisepos (Gönen Çayı) ile sınırlanmıştır…Batı uygarlığının oluşumuna kökenlik eden Anadolu Yarımadası tarih boyunca büyük göç dalgalarına sahne olmuştur (Küçükefe, 2008: 302). Bölgede ilk yaşam izlerinin ekolojik yönden yerleşmeye oldukça elverişli olan Kazdağları eteklerinde başladığını görmekteyiz… Paleolitik çağda yaşamış olan avcı göçebe topluma ait yerleşimler kısa süreli konak yerleri niteliğindedir. Kaz Dağı eteklerinde Çan ve Yenice bölgelerinde bu tür yerleşim yerleri tespit edilmiştir. Çan ilçesi, Kalburcu köyü Höyücektepe civarında Orta Paşeolitik, Karlıköy Çalca (Taşlıtarla) ve Yayaköy Taştepe Orta Paleolitik dönemi özellikleri gösteren taş endüstrisine ait izler taşıyan alet parçaları ve atölye atıkları tespit edilmiştir. Bu kalıntılar avcı toplumların daha çok konak yerleri niteliğinde açık hava yerleşimleridir. Bölgede bu yerleşimler dışında az sayıda bu döneme ait mağara tipi yerleşimlerin arlığı da bilinmektedir (Tombul, 2015:2). MÖ 546 yılında Persler Çanakkale Boğazı üzerinden gelen ticaret yollarının kontrollerini sağlamak için bu yollar üzerine kaleler inşa ederler. Ayrıca bölgeyi tam olarak kontrol edebilmek için iç Troas bölgesindeki Çan ve Yenice civarındaki dağlık bölgelere kale yerleşimleri kurmuşlardır. Çan Altıkulaç, Yenice Çalkale yerleşimleri bu amaçla kurulmuş yerleşimlerdir (Tombul, 2015:8).

1.3. Sosyo-Kültürel Kimlik Bileşenleri

Çan, 1945 yılında ilçe olmuştur. İlçeden sanayi tesisleri kurulmadan önce halkın geçim kaynağını hayvancılık oluşturuyordu. İlçe merkezinde çok eksi yıllardan bu yana Pazar kurulmaktadır. Pazarda hayvanların boyunlarına takılan çan en çok satılan eşyalar arasındaydı. Çevre köy ve ilçelerden pazara çan almak için gelinirdi. Çan adının ilçeye buradan geldiği sanılmaktadır… Çan, sözlü halk edebiyatı ürünleri bakımından da oldukça zengin bir yöredir. Sosyal yapı olarak bölgedeki yerleşimlerle ilgili kesin bilgi yoktur. Çeşitli medeniyetlere ait izler antik kalıntılardan anlaşılmaktadır (Güleç, 2008: 323). Bölge Roma döneminde Sergis veya Nargis adıyla anılır. Kısaca, Gergis bölgesi olarak tanımlanan yerin Çan ile Çanakkale arasında dağlık arazide bulunduğu ve Çan bölgesine yerleşmiş ilk toplulukların Gergisliler olduğu kuvvetle muhtemeldir (Eren, 1994: 15).

1.3.1. Türkmen Köyleri

Anadolu'da Oğuz, Türkmen ve Yörük sosyokültürel aidiyet biçimlerinin, kolektif kimlik kategorisi entegrasyonu olarak aynı etnisiteden referansla gelişim gösterdikleri ancak tarihsel süreç içerisindeki sosyokültürel değişme dinamikleri çerçevesinde yaşanan sosyal, ekonomik, kültürel, politik ve sosyo-bilişsel farklılaşmalar sonucunda "Türkmen" ve "Yörük" biçiminde farklılaştıkları gözlemlenmektedir. Türkmen aidiyetine sahip olduğunu ifade eden kesimlerin özelllikle de Alevi inanç biçimini ve ritüellerini benimsedikleri noktada belirginlik kazanmaktadır…"Yörük" ve "Türkmen" kavramları bu noktada üst kimlik entegrasyonu olarak Türk etnisitesine mensup olma noktasında benzerlik gösterirken, sosyokültürel, ekonomik ve sosyobilişsel inanç ritüelleri bakımından belirgin farklılıklar içermek süratiyle ayrışmaktadır (Uluocak ve Aslan, 2012: 112-113). Çanakkale yöresinde "Türkmen" denildiğinde öncelikli olarak Türkmen sosyokültürel aidiyet biçiminin kimlik entegrasyonu bileşenlerinden dinsel boyutuna vurguda bulunacak bir biçimde Türkmen kültürünün alevi, alevi kökenli, Aleviliğe inanan, kendi mezheplerine, inançlarına bağlı olarak nesillerini yetiştiren, sadece inançları yörüklerden farklı olan biçimde değerlendirildikleri görülmüştür. Çanakkale yöresinde kendilerini Tahtacı Türkmeni olarak tanımlayan toplulukların, grup içi ve dışına yönelik değerlendirmelerinde genel bir üst kimlik örüntüsü entegrasyonu olarak "Türklük" noktasında kendilerini Yörük olarak nitelendiren topluluklarla benzeştikleri gözlemlenmektedir. Tahtacılar için ağaç işi ile geçimini sağlayan konar-göçer yaşam biçimini sürdüren "Türkmen Aşiretleri Entegrasyonları" olduklarına yönelik vurgu yapılmaktadır (Uluocak

ve Aslan, 2012: 115-116). Çanakkale ili Çan ilçesine bağlı bulunan Türkmen köyleri; Altıkulaç, Bahadırlı, Çakılköy, Kadılar, Karakoca, Karlı, Kızılelma, Kulfal, Kumarlar, Küçüklü, Mallı ve Yaya köyleridir ("Türkiye ve Çevre Ülkeler Yerleşim Birimleri Envanteri", t.y.). 1992 yılında kurulan Tahtakuşlar Etnografya Müzesinde, Osta Asya'dan Türkiye'ye göçen Türkmen halkının Şamanizm kültürüne ait inançları ve kültür varlıkları sergilenmektedir. Müzede, geleneksel Türkmen giysileri, yün torbalar, kaz ayağı motifli para keseleri, atların sırtına konan heybeler, ev eşyaları, objeler, halılar ve çadırlar gibi pek çok eşya ile el işi, sanat yapıtları, yazmalar, kolye ve nazarlıklar bulunmaktadır (Eryücel, 2018: 55).

1.3.2. Geleneksel Kıyafetler ve Yemekler

Çan ilçesinde halıcılık, kilimcilik, kumaş dokumacılığı ve çetik-çorap işleri, ağaç oymacılığı, kolon dokumaları kendine has desen ve özellikleri sebebiyle geliştirilmesi ve yaşatılması gereken el sanatları çeşitleridir (Gönüz ve Aksoy, 2008: 336). Çan bölgesinin coğrafi özellikleri hayvancılığa verilen önemi arttırmıştır. Özellikle küçükbaş hayvancılığın yörede yoğun olarak yapılması dokumacılığın artmasına, kendi ihtiyaçlarını gidermek ve çeyiz hazırlamanın yanında gelir elde etmek için yapılmasına imkân vermiştir. Çan yöresinde dokumacılık köklü bir geçmişe sahip olup, ihtiyaçlar doğrultusunda sürekli geliştirilmiştir (Yarmacı ve Başaran, 2019:150). Çan yöresi dokumalarında yün ve pamuk kullanılmaktadır. Dokumada kullanılan yün ipler halkın yörede yetiştirdiği koyunlardan elde edilmektedir… Yöredeki halılar, Gördes düğümü ile dik tezgahlarda dokunmaktadır (Erol, 2018: 54). Çan halılarında kullanılan renk özellikleri halı çeşitliliklerine göre değişim göstermektedir. Bordürsüz halıların zemininde ağırlıklı olarak yünün doğal rengi kullanılmakla beraber, kırmızı, beyaz, açık kahve ve krem zemine sahip örnekler de bulunmaktadır. Bordürsüz halıların motiflerinde kullanılan renkler ise örneklere göre değişiklik göstermektedir (Yarmacı ve Başaran, 2019:152). Yöresel halıların eski örneklerini yansıtan bordürlü Çan halılarının zengin renkleri genellikle kırmızıdır. Göbek motiflerinin zeminlerinde krem veya yeşil renkler kullanılmıştır. Bordürlerin renkleri, göbek motifinin zemininde kullanılan renge göre seçilmektedir. Bordürlü halılarda yer alan köşebentlerin zeminlerinde krem rengi kullanılmıştır. Yörede bordürlü halıların renkleri genellikle örnek isimlerine göre değişiklik göstermektedir (Yarmacı ve Başaran, 2019:155).

2. DOĞAL, TARİHİ VE SOSYOKÜLTÜREL KİMLİK BİLEŞENLERİNİN TASARIM UNSURUNA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

Takı tasarım sürecinde yukarıda bahsi geçen veriler incelenerek tasarım unsuruna dönüştürülerek Endemik Bitkiler başlığı altında incelenen Troya Yüksükotu, Troya Kardeleni, Geleneksel Kıyafetler ve Yemekler başlığı altında incelenen Çan Kilimi, Troas Bölgesi başlığı altında incelenen Altıkulaç Çingentepe Timülüsü Lahiti kullanılmıştır. Bu şeklide tasnif edilen verilerden Endemik Bitkiler başlığı altında 7 kolye 3 broş, Geleneksel Kıyafetler ve Yemekler başlığı altında 29 bileklik, 28 kolye, Troas Bölgesi başlığı altında da 3 kolye, 2 kolye ucu olmak üzere toplamda 72 parça takı ortaya konmuştur.

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında seramik takılar tasarlanırken temel alınacak yerel kimlik öğeleri Çanakkale-Çan ilçesi sınırı içindeki veriler olarak tespit edilmiş ve takıların seramik malzeme ile çalışılması hedeflenmiştir. Tasarım sürecinde görülmüştür ki en çok veri elde edilen tasarımlar çoğunlukla Çan'ın sosyokültürel kimlik bileşenleri başlığı altında incelenen kilimlerinden oluşturulmuştur. Geleneksel Kıyafetler ve Yemekler başlığı altında incelenen Çan Kilimi, renkleri ve üzerindeki geometrik formları dolayısıyla ilham kaynağı için oldukça zengin veriler olan Çan kilimleri bileklik ve kolyelere dönüştürülmüştür. Troya Yüksükotu ve Troya Kardeleni de tasarım öğelerinden olmuştur. Çiçeklerin zarif yapısına uygun olarak porselen çamurundan kolyeler ve broşlar üretilmiştir. Troas Bölgesi başlığı altında incelenen Altıkulaç Çingentepe Timülüsü Lahiti üzerinden ise kolyeler tasarlanmıştır. Çan ilçesi ekolojik yapısı ve halkın kilimlerinde kullandığı desenler ve örmelerden de yararlanılarak, tasarım verisi olarak tekrar üretilmesi amaçlanmış, tasarımlarda zenginlik ve özgünlük bu veriler ışığında ortaya konmuştur. Ortaya konan çıktılar eşliğinde, unutulmakta olan yöremizin folklorik değerlerinin çağdaş yorumlarla tekrar kazandırılması, yöremizde canlandırılmaya çalışılan seramik atölyeciliğinde bu araştırmayla ürün çeşitliliğinin artması uzak hedefler içindedir.

KAYNAKLAR

Arslan, D. (2013). Çanakkale Yöresi çiçekli Bitkilerinin Çini ve Seramik Heykellerde Kullanımı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı, Çanakkale.

Avcı, M. (2004). “Türkiye Bitkilerinin İsimlendirilmesinde Coğrafi Özelliklerin Etkisi”, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi, 12: 31-45.
Eren, R. (1990). Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri, Çanakkale.
Eren, R. (1994). Çanakkale İlinin Tarih İçindeki Gelişimi ve Folklor incelemeleri, Çanakkale.
Erol, E. (2018). “Çanakkale Çan Halıları Üzerine Bir Değerlendirme”. Kadim Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), s. 50-68.
Erten, İsmail (2006). “Bölgenin Yerleşim Serüveni”, Çanakkale Dosyası 2006; Çanakkale Mercek Altında, Çanakkale Aynalı Pazar Gazetesi Yayınları, Çanakkale.
Eryücel, Ö. (2018). Turizmde Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği: Kazdağı Türkmen Köyleri Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Çanakkale.
Gönüz, A. ve Aksoy A. (2008). “Çanakkale İli Çan İlçesi’nde El Sanatlarının Sürdürülebilirliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Çalışma”, Çan Değerleri Sempozyumu, 28-29 Ağustos 2008, ÇOMÜ Yayınları, Çanakkale, 331-338.
Gönüz, A. ve Yağan B. ve Hürkan K. ve Ataş S. ve Döver E.(2008). “Çan İlçesi Bitkisel Değerleri”, Çan Değerleri Sempozyumu, 28-29 Ağustos 2008, ÇOMÜ Yayınları, Çanakkale, 13-32.
Güleç, H. (2008). “Çan’da Sosyal Yapı ve Sözlü Halk Edebiyatı Ürünleri”, Çan Değerleri Sempozyumu, 28-29 Ağustos 2008, ÇOMÜ Yayınları, Çanakkale, 323-329.
Kılıçgün, H. ve Arda, N. ve Gönüz, A. (2008). “Antioksidan Bitkilerin Ülke Ekonomisine Katkısı ve Çanakkale Yöresinde Yetişen Bazı Bitkilerin Tıbbi Değerleri İle Kullanım Alanları Üzerine Gözlemler”, Çan Değerleri Sempozyumu, 28-29 Ağustos 2008, ÇOMÜ Yayınları, Çanakkale, 73-79.
Okumuş, H. ve Demirhan, H. (2008). “Seramik Sektöründe Çan İlçesinin Yeri”, Çan Değerleri Sempozyumu, 28-29 Ağustos 2008, ÇOMÜ Yayınları, Çanakkale, 45-53.
Özdoğan, M. (1990). “1988 Yılı Trakya ve Marmara Bölgesi Araştırmaları”, VII. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 443-457.
Tombul, M. (2015). Çanakkale Kültür Envanteri, Zero Prodüksiyon, İstanbul.
Türker, A. (1995). Çanakkale İli Tanıtım Kitabı. Akgün Form Ofset Ltd. Şti. Çanakkale.
Uluocak, Ş. ve Aslan, C. (2012). “Çanakkale Yöresi Yörüklerinin “Türkmen” Algısına Yönelik Bir Saha Çalışması”, Folklör/Edebiyat, 18(70), s:107-122.
Yarmacı, H. ve Başaran F. (2019). “Çanakkale İli Çan Halıları”. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 35, s. 149-163.
Yarmacı, H. ve Başaran F. (2017). “Çanakkale Çan İli Düz Dokuma Örnekleri”, V. Uluslararası Halk Kültürü ve Sanat Etkinlikleri Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017, Gazi Üniversitesi, Ankara, s.578-593.
Yaşar, O. (2001). “Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı (Barış Parkı), Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri), Türk Coğrafya Dergisi, 36, s:171-201.
Yaşar, O. ve Yaşar, F. (2010). “Ayvacık, Bayramiç, Çan, Ezine ve Yenice (Çanakkale İli) İlçelerinde Köy Adlarının Kaynakları”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(11), s: 599-611.
Yolcu, M. A. (2018). “Geleneksel Ekolojik Bilgi Bağlamında Çanakkale Halk Botaniği”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, 16(24), s:63-77.
Çan Mutfak Kültürü, (t.y.). Erişim adresi: http://www.canakkale.gov.tr/can
Çanakkale Yöresel Giysileri (t.y.). Erişim adresi: https://canakkale.ktb.gov.tr/TR-70484/canakkale-yoresel-giysileri.html
Türkiye ve Çevre Ülkeler Yerleşim Birimleri Envanteri. (t.y.). Erişim adresi: https://nisanyanmap.com/?y=&t=Çan&u=1&ua=0